

UČITELJSKI TOVARIŠ

Stanovsko političko glasilo UJU. - Poverlenišvo Ljubljana

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Francišanska ul. 6/I. Vse pošiljke je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštine. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 2312.

Izhaja vsak četrtak. Naročnina znaša za neorganizirane 60 Din, za inozem. 80 Din. Posamezna šte. 150 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima s članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne novice vseh vrst je plačati po ceniku od petih vrst. Inzeratni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

Proti prosvetnemu centralizmu*.

Velika ovira v naši prosvetni upravi je v tem, da je pretežni del prosvetne administracije koncentriran v ministrstvu prosvete.

S prosvetnim centralizmom grešimo proti temeljnemu principu, ki mora veljati za vsako delo. Sveto je čustvo vsakega človeka, ki hoče dobro delati, a tako delo je mogoče le, če se dela z ljubeznijo in energijo in se pušča svoboda iniciative pri izbiranju dela in pri sami izvedbi istega. Nihče ne mara biti rob! Vsakdo hoče biti svobodni človek in svobodni delavec. Po tujem receptu nihče ne dela z voljo. Samo v svobodni delu s polnim uspehom. Ta psihološka činjenica mora biti, jaka komponenta pri ustanavljanju temeljnih načel prosvetne uprave.

Blagoslovljena je ideja samouprave v vsaki grani državne uprave, to velja tudi v prosveti. Tudi v prosvetni upravi je treba paziti na stotine stvari; neprestano jih je treba obdržati v videku, dokler niso izvedene. Nihče pa tega ne more izvesti tako, kakor neposredni interesent, ki mu je na srecu prosvetno delo, katero neprestano motri iz ljubezni do istega, ne miruje dotle, da vse zapreke niso odstranjene in prosvetno delo izvršeno. Tako vedno za prosveto budoče oko mora biti pri prosvetnem inspektoratu, oblastnem šolskem odboru, sreskem šolskem nadzorniku in pri krajevnem šolskem odboru. Vso iniciativo prosvete koncentrirati v ministrstvu prosvete se pravi ovirati prosvetno delo naroda.

Druga glavna komponenta, ki jo je treba pri ureditvi prosvetne uprave imeti v vidu, je vsakomur znano dejstvo, da ministrstvo prosvete ne more ugodno izvrševati niti v tehničnem pogledu vsega administrativno-prosvetnega dela, ki je sedaj koncentrirano v ministrstvu prosvete. To koncentracijo so odredili ljudje, ki ne poznajo v dovoljni meri obsežnega raznovrstnega administrativno-prosvetnega dela v kulturni državi.

V ministrstvu prosvete so koncentrirani mnogi malenkostni posli, od katerih bi se pretežni del lahko prenesel na prosvetne inspektorate.

V mali Srbiji so se lahko vsi ti posli izvrševali v ministrstvu. S povečanjem teritorija in na to z ujedinenjem v kraljevino, ki ima obsežno razvito šolsko administracijo, so se ti posli v velikih dimenzijah pomnožili. Nezmislno je bilo koncentrirati vse te posle v ministrstvu v zmislu istih predpisov, ki so nekdanj veljali in bili dobri za malo Srbijo. Ministrstvu prosvete bi bilo potreba pustiti v strokovnem pogledu samo posle vrhovne šolske politike. Druge strokovne posle bi bilo treba prenesti na podrejene prosvetne oblasti. V personalnih zadevah bi bilo treba prepustiti ministrstvu samo ukazne zadeve, a druge malenkostne posle naj bi vršili prosvetni inspektorati.

* Dr. Sigmund Čajkovic, narodni poslanec Kmečke Demokratske Koalicije, profesor višje pedagoške šole v Zagrebu, predsednik Hrvatskega Pedagoškega Književnega zbora, bivši načelnik za Osn. Nast. v min. prosvete pod min. prosvete St. Radićem, je priobčil uvaževanja vredno razpravo v »Napredku«, ki jo ponatiskujemo, ker se sklada s načelnim stališčem, ki ga je tudi »Učiteljski Tovariš« zastopal in ga zastopa tudi sedanje poverlenišvo UJU.

Tako bi se ministrstvo prosvete lahko intenzivneje bavilo s strokovnimi zadevami na polju modernih šolskih reform. Sedaj je naše ministrstvo uprav zasuto v pretežni množini s spisi male važnosti. Zbog reševanja teh malenkostnih zadev sploh ne dospe do reševanja večjih šolskih vprašanj. Ta dejstva so obče znana, posebno pa meni kot bivšemu načelniku ministrstva prosvete. Vsak dan sem bil fizično izčrpan samo s podpisovanjem spisov po več ur. Zbog takega mehaničnega dela, zbog mnogih dnevnih posetov in mnogih intervencij iz vseh krajev države, klone človek fizično ter pri takih razmerah ne more biti niti pravega

govora o strokovnem delovanju na šolskih reformah.

Bil sem v ministrstvu prosvete na Dunaju, v Pragi, Münchnu, v Dresdenu, a nikjer nisem videl onega navala osebja in njihovih intervencij in to brez izjeme politične narave in političnih partizanov, kakor je to v Beogradu.

Dekonzracija prosvetne uprave z de-politizacijo učitelstva ter osamosvojitve od politične (policijske) oblasti, je tretja komponenta, ki jo moramo vzeti v obzir pri reševanju vprašanja prosvetne uprave z novo šolsko zakonodajo.

Zbor vseh predsednikov učiteljskih društev iz Slovenije v Mariboru,

v nedeljo, dne 15. aprila 1928.

Blagajniško poročilo.

Zaradi boljšega pregleda je blagajnik tov. R. Grum razdelil svoje poročilo na:

1. Društvena poslovanja. Nekatera društva ne pošiljajo redno svojih mesečnih prijav. To stanje se mora izboljšati, ker je v tem baza blagajniškim knjigam poverjenišva in točna evidenca članstva. Naštev društva, ki so v zaostanku s prijavi. Nekatera društva še dolgujejo prispevek za »Zvezo drž. nameščencev«. Prispevek zanje je centralna blagajna morala plačati, dočim društvenih prispevkov ni prejela. Za pevski zbor prispeva le 18 društev. Dolgovi društev so precej narasli. Čita društva, ki dolgujejo, vstevši vsote za april skupno 68.560 Din.

2. Centralna blagajna (poverlenišva.) Blagajnik čita vsote, ki jih dolgujejo dolžniki za Tovariša in Popotnik, vsota dolgovi je zapadlena v skupnem (zgoraj navedeni vsoti) dolgu društev. Tiskarni plačujemo sproti.

»Učit. Tovariš« je aktiven le z inserati, s katerimi se krije za 37.858,75 Din; »Popotnik« je aktiven za 15.694,50 Din. Ta vsota se uporablja za kritje upravnih stroškov Poverjenišva. »Učit. naraščaj« in samoizobraževalna akcija učitelstva je razpolagala z 22.160,80 Din, od tega se je izdalo 18.715,30 Din, in sicer za učit. naraščaj v Ljubljani 1589 Din, v Mariboru pa 7200 Din, ostalo se je porabilo za samoizobraževalno akcijo in 1. izobraževalni tečaj. (Navaja posamezne vsote.)

Sirova bilanca izkazuje brez »Zvončka« — prometa 1.368.700,19 Din.

Čita posamezne postavke. Glede »Zvončka« bo podal podrobno poročilo na prihodnji seji, ker se je nabavila nova knjiga, v katero se niso prenesene vse postavke. Je pa list aktiven. Čita vsote, ki jih zahteva ves aparat Poverjenišva. Za to prejema Poverj. le 20.000 Din, s tem je nemogoče izhajati, za to morajo priskočiti na pomoč listi, ki so aktivni.

Revizija »Zvončka« za leto 1924 in 1925 se vrši in bo izkazala ob sklepu manco v znesku ca. 40—50.000 Din. Manco bi bil večji, ako bi poverlenišvo imelo vpogled v knjige, ki ju ni več. Kar pa je knjig, so tako pomankljivo vodene, da ni mogoče vsega dognati. Člana bivšega poverj., ki sta dolžna odplačati svoj dolg poverlenišvu, plačujeta redno.

3. Tiskarna. Poverjenik: Vsi koraki, da bi postala tiskarna last organizacije, so bili brezuspešni. Medtem, ko je bilo pov. mnenja, da morajo naša gospodarska podjetja služiti organizaciji, so bili odločilni člani nasprotnega mnenja. Z ozirom na vse to smo stopili z njo v strogo trgovsko pogajanja in sklenili z njo pogodbo.

Blagajnik čita pogodbo. Ze pri prvi in drugi točki blagajnikovega poročila se je razvila kratka debata, ki so se je udeležili tov. Burnikova, Volavšek, Kopriva, Skulj in Grum. Šlo je predvsem za stvarna pojasnila k podanemu poročilu. Nekoliko daljša debata se je razvila po prečitani pogodbi z Učiteljsko tiskarno.

Stavljeno je bilo vprašanje glede knjižnice poverlenišva. Debatirali so se udeležili tov. Stravs, Dimnik, Volavšek, Skulj, Mlekuz, Ljubič in Macarol.

Po končani debati je bil sprejet sledeči predlog tov. Stravs:

Širši svetovni poziva poverlenišvo, da v najkrajšem času razreši vprašanje lastne knjižnice.

Nato je bil sprejet še predlog tov. Macarola — da naj se pogodba s Učiteljsko tiskarno razpodeli na vsa društva, da bodo člani na jasnem.

Pogodba z Učiteljsko tiskarno se soglasno odobri.

4. Proračun.

Da se na skupščini ne bo izgubljalo časa po nepotrebnem, čita blagajnik skiciran proračun za bodoče poslovno leto. Proračun izkazuje izdatkov v znesku 468.800 Din, kritja za 467.000 Din, torej primanjkljaja 1300 Din, ki se bo kril s prihranki. Za Zvezo drž. nameščencev in za pevski zbor se vodijo računi posebej.

Članarina za člana znaša mesečno 13,20 Din. V tej vsoti je zapadeno vse, tudi zveza drž. nameščencev ter pevski zbor.

Sprejme se Planerjev predlog, da se postavka za učit. naraščaj in za samoizobraževalno akcijo loči v dva dela, in sicer se določi za vsakega po 50 p. mesečno.

Sprejme se Hočvarjev predlog, da se v listu objavljajo okrožnice splošnega značaja, in po pošti pošiljajo le one rezervatne vsebine. S tem se bodo stroški za poštino zmanjšali.

Istotako se sprejme Dimnikov predlog, naj se razpošlje proračun društvenim odborom do 30. t. m. Ti-le naj pošljejo svoje predloge do zadnjega maja. Nato reguliraj Poverlenišvo proračun, kolikor se da in ga objavi v 1. šte. Učit. tov. v mesecu juniju.

Musek: Tudi mi bi morali prej poznati proračun centrale v Beogradu, ako hočemo pravilno sestaviti svoje proračune. Pozvati je izvršni odbor, da kmalu sestavi proračun in nas z njim seznani. (Sprejeto.)

Blagajnik predlaga, da naj društva razmotri vajo na svojih zbiorih, kakšno stališče naj skupščina zavzame z ozirom na to, da zahteva Beograd enkratni prispevek 5 Din za prošlo leto, ker je širši svetovni v Celju predsedniku tov. Petroviču obljubil, da bo skupščina letos rešila to vprašanje. Oba predloga sta bila sprejeta.

Po končani debati o blagajniškem poročilu je bil dnevi red v toliko spremenjen, da je podal tov. Dimnik poročilo o tisku pred poročili odsekov.

Poročilo o tisku.

Urednik Učit. Tovariša, tov. Ivan Dimnik je očrtal glavne naloge, ki jih je skupščina v Kranju naložila poverlenišvu glede tiska. Nato je prešel tozadevno k posameznim listom in institucijam. Glede Učiteljskega Tovariša se je dotaknil sledečih vprašanj: Informacije iz inozemstva in za inozemstvo o našem gibanju; informacije za list iz Beograda ter iz drugih delov države in informiranje centr. tiska in drugih listov v državi o našem gibanju; stalna poročila o delu poverlenišva

Kaj se godi?

MILITARIZACIJA UČITELJSTVA IN UČITELJSKE SLUŽBE.

Iz Slovenije je odšlo več učiteljev služiti kadrski rok v Bileči in v Sarajevu. Po 3—6 mesecih jim je izdalo ministrstvo vojne objavo, da jih začasno odpušča, če-tudi še niso dovršili kadrskega roka in jih pošilja sredi šolskega leta za učitelje v Makedonijo. Kadrski rok bodo pa nadalje odslužili v letošnjih in naslednjih počincah. Tako je odšlo iz Bileče 45 učiteljev, med njimi 5 Slovencev v Makedonijo, iz Sarajeva pa do 90 in med njimi tudi več Slovencev. Dekreti so prišli nenadoma in nepričakovano, tako da jih je mnogo moral odti v vojaških oblekah na učiteljsko službeno mesto. Vsi so bili pozvani, da vložijo naknadno prošnje za učiteljsko službo na ministrstvo prosvete. Ker nekateri tega niso storili, so dobili kratkoma od ministrstva prosvete uverjenje, s katerim se jih namešča kot učitelje v Makedonijo.

Najlepše pa je to, da morajo ti učitelji učiti v Makedoniji po tamošnjih odredbah tudi veronauk in sicer deco pravoslavne vere, čeprav so sami rimokatoliki in jim je podrobno pravoslaven verski nauk neznan. Lahko si mislimo, kako poučujejo tudi v srbohrvatskem učnem jeziku.

V smislu čl. 4 al. 5 čin. zak. ne more postati nihče državni uslužbenec, če je dovršil 21 leto, pa ne odsluži kadrskega roka, oziroma, če ni oproščen vojaške službe. Po čl. 50 vojnega zakona so pa oproščeni le začasno nesposobni, če ne postanejo sposobni do 25. leta ter stalno nesposobni in dijaki, ki pa morajo prosi, da se jim preloži rok v kadru (čl. 52 voj. zak.).

Opozorjamo gg. narodne poslance na ta najnovejši način militarizacije učiteljske službe; na nove metode podeljevanja učiteljskih mest brez prošni in na postopanje z učitelstvom, ki se javi na službo v kadru. Če bodo obveljale take metode za nameščanje učitelstva, potem bomo kmalu več kot balkanizirani!

od tedna do tedna v listu; stalni dopisi v smeri programa; honoriranje takih dopisov; iniciativnost in informativnost glede samoizobražbe; brošure; informativnost v pravnih in gospodarskih vprašanjih učitelstva ter zveze uredništva v to svrhu; obramba skupnih interesov in nastop proti krivicam potom tiska; društvena poročila in vabila; kulturno in prosvetno izvenšolsko delo učitelstva; potreba razširjenja lista; nekrologi; književne novosti. Glede Popotnika se je dotaknil sledečih vprašanj: Tesnejši stiki odsekov za reformo šole in lista; so-trudništvo reformatorjev pri listu; oddelek za samoizobražbo učitelstva; stiki s centralnim odsekom; poročila iz krožkov; informativnost o modernih ped. smerih inozemstva; organizacija zamene in sotrudnikov iz tujih listov; razširjenje obsega lista; honoriranje dopisov; prednost dopisov iz poverjeniške akcije o samoizobražbi, reformni šole in izvenšolskem delu (nadaljevalnem šolstvu) pred drugimi dopisi. Glede Zvončka: Reformističen šolski časopis; anketa priznanih mladinskih pisateljev o listu; organizacija glede opreme, vsebine, slik; prirodoznanstveno gradivo, iz moderne tehnike, iznajdbe, slike; stik z odborom Mladinske Matice, razširjenje obsega lista; predpogoj je, da pristopijo novi sotrudniki k listu. Mladinska Matica: težnje Matice; odbor; pravilnik; delo; Slovenska Šolska Matica: sklepi skupščine; položaj; Pedagoška centrala; stališče poverjenišva in interesi celokupnega učitelstva z ozirom na ti dve instituciji. Celoten pregled izvedbe stavljenega programa v letošnjem letu.

(Konec prihodnjic.)

Seznam Mladinske Matice kaže, da bo polovica šol prijavila že 10.000 članov. Kje je druga polovica šol? Pošljite naročilnice ali vsaj bloke nazaj!

LISTEK.

JOS. DOLGAN:

Učni načrt kmetske delovne šole.

Drugi razred.

Konj: Koliko jih imajo; cena; visokost; teža; barva; glava, vrat, prsa, noge, hrbet, križ; kaj z njimi vozijo; s čim jih hranijo; kaj najrajši jedo; s čim jih krmijo pred težko in dolgo vožnjo; kakšne navade imajo njihovi konjari; koliko kvintalov speljejo; kako z njimi ravnaajo; voznik v gostilni, konj pred gostilno v mrazu ali ponoči; voz mora imeti ponoči luč; voznik mora voziti na desno; kakšne barve in velikosti so konji v vasi; žrebe; moški konji od dežja ali potu; napol suho seno je škodljivo.

Vsi sveti: Kako so ljudje oblečeni; okrašeni grobovi; ljubezen do mrtvih; spo-

štovanje do grobov; cvetice na grobovih; zapuščeni grobovi; okrasiti moramo zapuščene grobove; zakaj so zapuščeni; ne krasti cvetic in sveč na grobovih; tudi oče, mati, stari oče in stara mati bodo umrli; ljubezen do njih; hudo bo, ko bodo umrli.

Čebele: Panj; hranjiv; iz koliko desk so narejeni; oblika desk; luknjica; koliko delov ima Znidaršičev panj; mreža; sat in med; celice; šesterokotnik; mrenica; kako vzamejo satje iz hranjivcev; kako iz Znidaršičevega panja; ali umorijo čebele; s čim jih umorijo; stroj za trčanje; satnice še porabijo; kako zopet položijo satje v panj; v hranjivcu to ni mogoče; satje porabijo za vosek; po čem prodajajo med; po čem ga v prodajalni prodajajo; ali vzamejo ves med iz panja; hrana za čebele pozimi; matica in delavke.

Kompostnica: Plevel, zemlja, pepel, bili, suha trava, smeti, kuhinjski ostanki na kupu; trohni; večkrat premešamo; plevel in bili na poti; dober gnoj.

Gnojšče: Oblika kupov; obzidano gnojšče; moker ali suh gnoj; rahel ali stla-

čen; amonijak; voda odnaša amonijak; gnoj gori; zalivanje gnojja; šir. in dolž. gnojšča.

Gnojnična jama: V gnojnici je amonijak; gnojnica po potih; po jarkih; velika škoda; jama; dožina, širina in globina jame; iz česa so tla in stene; s čim je jama pokrita; gnojšče nad gnojnično jamo; kaj zalivajo z gnojnico; sesalka; gnojnični sod; kdaj zalivajo.

Požar: Kako je nastal; požarna bramb; brizgalna; drugo orodje; kako so gasilci oblečeni; kaj so rešili; pomoč nesrečnim; varovalnina; brez hiše; potreba požarne bramb; previdnost pred ognjem; kam vržejo vžigalice ali ostanke cigaret; otroci in vžigalice; vedno mora biti kdo pri ognju.

Meje: Javornik; Snežnik; Italija; Italijani; Slovenci v Italiji; kako ravnaajo Italijani s Slovenci; ali so radi Slovenci pod Italijo; enkrat bodo rešeni.

Prvi december: Slovenci, Srbi in Hrvatje; ali razumejo Srba ali Hrvatja; ali bi razumeli Nemca ali Italijana; en kralj; ena država.

Kovač: Kdo je podkopal vola; kako je skoval podkev; meh; ogle; razbeljeno železo; tnalno; kladivo; klešče; kako so volu rezali parklje; kako so podkev pribili; koliko je kovač računal; nepodkovan vol se zbode; kovačeve roke; predpasnik; obraz; težko delo; kako natakne obrobo na kolo.

Ključavničar: Kdo je popravil ključavnic; ključ; pero v ključavnici; kovač in ključavničar; kaj se dela ključavničar; vitrih; pile; žlindra; francos; vijaki; sveder na stroj; železo v ognju je mehkejšo; koliko računa ključavničar.

Klepar: Kositar; cink; žveplena kislina; med; kakšne reči dela; kaj popravlja; ali živi revno ali bogato; zakaj; ali živi le ob kleparstvu; kdo še dela kleparska dela.

Luna in zvezde: Kakšna luna je sedaj; kdaj vzhaja; kdaj zahaja; ali se vidi čez dan; kaj je neki luna; kaj so zvezde; rimska cesta; veliki voz; severnica; večernica; Mars; kdaj je jasno; zvezde migljajo; lepota.

(Dalje prihodnjic.)